

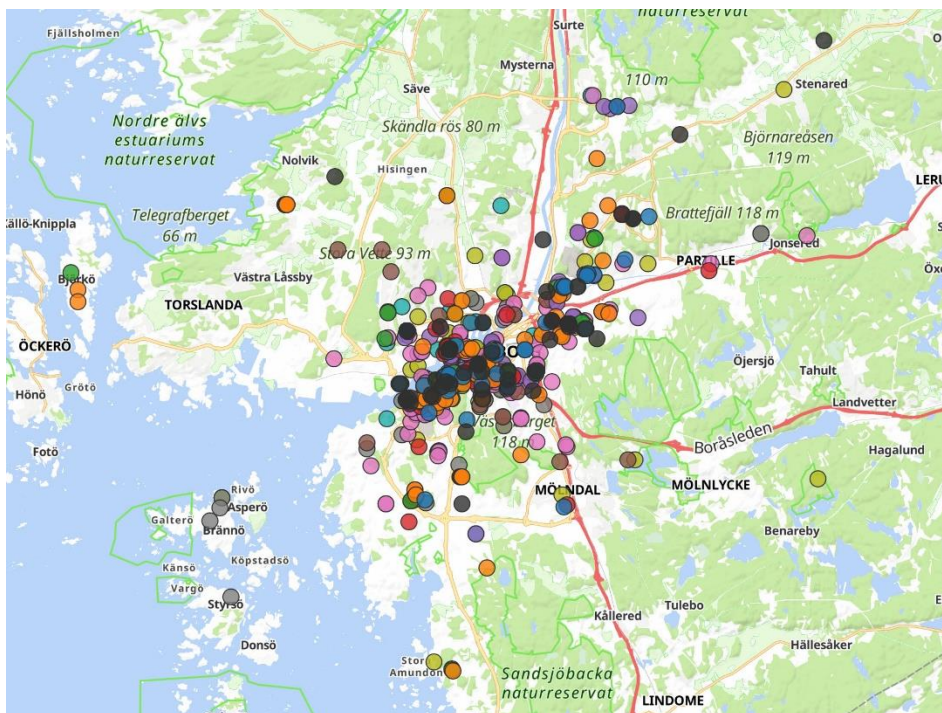

Var görs kulturen? Kreativa verksamheters lokalisering i Göteborg

Förord

Göteborg växer med ungefär 7 000 invånare om året. Om 15 år beräknas ytterligare 115 000 personer vara göteborgare. I denna stora förändringsprocess har Göteborgs Stads kulturförvaltning ett uppdrag att aktivt bidra med kunskap om kulturvärden till den strategiska stadsplaneringen. Men för att kunna ge aktuell kunskap om kulturlivet i Göteborg behövs olika typer av inventeringar. Som ett steg i den utvecklingen genomförde kulturförvaltningen under 2020 en kartenkät, med syfte att få svar på var det fria kulturlivets lokaler är belägna i Göteborg. Enkäten skickades ut en första gång i augusti 2020, och en andra och kompletterande omgång i december 2020. Över 1 600 personer besökte sidan, och 800 nålar sattes på kartan. Kartan nedan visar helhetsbilden av enkätinläggen. I de följande kapitlen ges en sammanställning och analys av resultatet. Viktigt att ha med sig i läsningen av rapporten är att kulturförvaltningen fick in flest enkätsvar från de centrala delarna av Göteborg. Därför behöver fler undersökningar göras framöver för att fånga kulturlivet i alla delar av staden.

Karta över Göteborg som visar alla kartnålar från enkäten.

Var görs kulturen? Kreativa verksamheters lokalisering i Göteborg

Göteborgs Stads kulturförvaltning

Författare: Vanja Larberg, Ylva Berglund, Malin Schiller, Åsa Nohlström, Anette Lindgren

ISBN 978-91-985957-4-1

Vill du använda text eller bilder ur denna rapport citerar du: Göteborgs Stads kulturförvaltning, Var görs kulturen? Kreativa verksamheters lokalisering i Göteborg

Detta är en rapport i kulturförvaltningens rapportserie.

Hela rapportserien hittar du på goteborg.se

Sammanfattning

Inledningsvis ges i rapporten en överblick över kulturförvaltningens arbete med kulturvärden i stadsutveckling, vilket är det större sammanhang som kartläggningen ingår i. Efter det beskrivs den metod som använts; en digital kartenkät med ett antal flervälsfrågor. Nästa kapitel innehåller resultatet av enkäten. Avslutningsvis finns slutsatser utifrån enkäten och framtidsfrågor i relation till strategiska frågor i Göteborgs Stads kulturprogram.

Innehåll

1	Inledning	6
1.1	Kulturvärden i stadsutveckling	6
1.1.1	Fem kulturvärden.....	6
1.1.2	Kulturmiljö.....	7
1.1.3	Kulturella mötesplatser	7
1.1.4	Kreativa verksamheter	7
1.1.5	Identitet	8
1.1.6	Konst	8
1.1.7	Fokus: Kreativa verksamheter	8
1.2	Göteborgs nya översiktsplan	10
1.2.1	Enkäten som ett kunskapsunderlag för planeringen	10
2	Metod.....	10
2.1	Verktyg	10
2.1.1	Kulturdata på karta	10
2.2	Kommunikation.....	11
2.2.1	Spridning	11
3	Resultat	12
3.1	Kulturformer.....	12
3.1.1	Litteratur	12
3.1.2	Bildkonst.....	13
3.1.3	Samtidskonst.....	14
3.1.4	Musik.....	15
3.1.5	Dans.....	15
3.1.6	Teater	16
3.1.7	Film	17
3.1.8	Design	19
3.1.9	Konsthantverk	20
3.1.10	Kulturföreningar	21
3.1.11	Annat.....	22
3.2	Kluster för alla kulturformer.....	22
3.3	Statistik från enkäten	23
4	Slutsatser från kartläggningen och hur arbetet tas vidare	26
4.1	Slutsatser som har lyfts in i arbetet med översiktsplan för Göteborg.....	26

4.1.1	Samspel värdefull kulturmiljö och kulturverksamheter.....	26
4.1.2	Samspel verkstadsindustri, småskaligt hantverk och kulturverksamheter.....	26
4.1.3	Betydelsen av kulturella ankare	26
4.1.4	Kulturstråk	27
4.1.5	Skillnaden mellan olika kulturformers klustring	27
4.1.6	Inspel till fördjupad översiktsplan Centrala Göteborg	28
4.2	Enkäten i relation till kulturprogrammets tre perspektiv	32

1 Inledning

1.1 Kulturvärden i stadsutveckling

I det stora stadsutvecklingssprång som Göteborg just nu är inne i, har Göteborgs Stad gett Kulturnämnden ett ansvar att bidra till utvecklingen av kulturvärden i stadsutvecklingen, samt aktivt bidra i den strategiska stadsplaneringen. Uppdraget finns formulerat i förvaltningens reglemente. Denna rapport är en del i att bygga upp kunskap om kulturvärden i Göteborg.

Sedan 2013 är Göteborgs Stads kulturprogram ett styrdokument för alla verksamheter i Göteborgs Stad. Kulturprogrammet visar hur Göteborg ska utvecklas till en ledande stad för konst, kultur och evenemang. Kulturprogrammet stödjer förvaltningar, bolag och kultursektorn i arbetet med att utveckla staden.

Göteborgs Stads kulturprogram har sitt fokus på tre områden. Varje område har sina särskilda strategiska frågor och utvecklingsområden. Samtidigt är de beroende av och påverkar varandra som ett ekosystem.

Konstpolitik ska värna konstens självständiga ställning och egenvärde. Konstnärerna ska kunna arbeta fritt och obundet. Konstpolitikens ansvarsområde är den professionella, kvalitativa konsten i alla dess uttryck.

Kulturpolitik ska bredda kulturens bas och erbjuda kulturella mötesplatser. Det ska finnas utrymme för mångfald och social sammanhållning. Kulturpolitiken ska göra det lättare för människor att ta del av kultur. Den ska också uppmuntra göteborgarna till att skapa egen konst och kultur.

Kulturplanering ska föra in kulturella perspektiv i stadsplaneringen. Konst och kultur ska stå i centrum för utvecklingen av staden. Kulturplaneringen använder begreppet kultur i bred mening.

Kulturplanering handlar om stadens offentliga rum, människornas sociala liv och stadens identitet.

1.1.1 Fem kulturvärden

Som en del i arbetet med att förverkliga uppdraget från reglemente och kulturprogram, har kulturförvaltningen utvecklat och testat fem olika kulturvärden. Syftet är att bredda kulturperspektivet inom ramen för stadsutvecklingen. Kulturvärden fungerar som en sammanfattande benämning för vad som i den fysiska miljön bedöms som värdefullt ur kulturhistoriskt, estetiskt och socialt hänseende.

Kulturvärdena är samverkade och testade mot relevanta förvaltningar och bolag inom Göteborgs Stad. De har också testats genom ett flertal inventeringar och planarbeten inom kulturförvaltningen. För att kunna gå vidare i utvecklingsarbetet tillsammans med övriga förvaltningar och bolag har kulturförvaltningen fastslagit definitioner för respektive kulturvärde. Här följer

en förkortad beskrivning av de fem kulturvärdena. Den kartläggning som vi redovisar i denna rapport, ingår som en del av värdet *Kreativa verksamheter*.

1.1.2 Kulturmiljö

Kulturmiljö avser hela den av människor påverkade miljön, det vill säga sådant som i varierande grad och under olika tider präglats av mänskliga verksamheter och aktiviteter. När stad och landskap omvandlas erbjuder kulturmiljöerna förankring och igenkänning. Bra kulturmiljöunderlag förmedlar kunskaper om kulturhistoriska värden i olika skeenden och sammanhang, vilket ger en förståelse för människors livsvillkor i skilda tider. Göteborgs Stads bevarandeprogram är en värdefull informationskälla i stadsutvecklingsarbetet, men kunskapsunderlag kring kulturmiljö uppdateras ständigt.

Kulturmiljöer bidrar starkt till att göra Göteborg till just Göteborg, och de formar stadsdelar, kvarter och platser. Varsamhet med unika stadsmiljöer och kulturlandskap är därför viktigt eftersom det är mångfalden och blandningen av kulturmiljöer som ger staden dess unika karaktärsdrag och attraktivitet. Flera av stadens särskilt värdefulla kulturmiljöer har ett juridiskt skydd, men det finns även miljöer av värde utan skydd som måste beaktas i planeringen. Kulturmiljöer är samtidigt en levande del av det vardagliga stadslivet som behöver tillvaratas, brukas och utvecklas för att kunna bibehållas.

1.1.3 Kulturella mötesplatser

Offentliga rum, närheten mellan människor och möjlighet till möten är en stads styrka och en av dess grundidéer. När vi ser varandra och blir sedda, kan förståelsen för varandra påverkas och stärkas. Bra förutsättningar för möten är också en förutsättning för trivsel och delaktighet i det lokala stadslivet. I förlängningen bidrar de kvalitativa mötesplatserna därför till bättre förutsättningar för hälsa och tillit.

Både permanenta strukturer, som exempelvis bibliotek och kulturhus, och mer icke-permanenta strukturer, som möjliggör spontana kulturyttringar såsom festivaler, evenemang och utställningar, inkluderas i värdet. Båda delarna skapar förutsättningar för människors möjlighet att utöva, uppleva, delta i eller ta till sig kultur.

1.1.4 Kreativa verksamheter

De kulturella och kreativa näringarnas samhällsekonomiska och kulturpolitiska betydelse betonas allt mer inom ramen för stadsutvecklingen. Detta värde lägger fokus på förutsättningar och resurser för kreativa näringar, självorganiserade verksamheter, enskilda konstnärer, kulturföreningar och aktörer. Den typen av verksamheter har ofta behov av lämpliga och lättillgängliga lokaler till rimliga priser för att kunna etablera sig och utvecklas, och nätverk med andra kulturutövare är viktigt.

Befintliga kreativa verksamheters betydelse för en specifik plats behöver synliggöras. Göteborgs Stad behöver också bättre kunna tydliggöra hur konstnärlig produktion och kreativa verksamheter fortsatt kan få plats i den

förtätade staden. Att bevaka och analysera kreativa verksamheter som ett specifikt kulturvärde syftar till att skapa goda och hållbara villkor för konsten och konstnärerna och att i förlängningen utveckla och stärka infrastrukturen för de kulturella och kreativa näringarna.

1.1.5 Identitet

Ett områdes identitet, det som särskiljer det från andra områden och som gör det igenkännbart, byggs upp och förändras över tid. Samma fysiska miljö kan i olika skeden tolkas på väldigt olika sätt. Platser i närmiljön, lokala nätverk, kollektiva minnen eller sammansättningen av verksamheter kan ha lika stor betydelse för identiteten som den byggda miljöns karaktär. Nära sammanflätat med identiteten är estetiska uttryck i en miljö.

Identitet som kulturvärde fångas genom två olika processer; dels genom att undersöka hur identiteten upplevs av de som bor och verkar på platsen med hjälp av dialog, och dels genom undersökningar och beskrivningar av ett område eller en stadsdels uttryck. Båda metoderna är lika viktiga då de fångar olika delar av kulturvärdet identitet.

1.1.6 Konst

Detta värde har fokus på konstgestaltning av offentliga miljöer både inomhus och utomhus. Dagens samtidskonst är morgondagens kulturarv och en av de viktigaste utvecklingslinjerna idag är att konstgestaltning inte bara ses som utformning av ett fysiskt konstverk, utan som en process där platsen, invånarna och de sociala relationerna integreras. Offentlig konst innefattar i dag även tillfälliga uttryck som performance, installationer och olika former av experiment i full skala.

Konstens utforskande arbetssätt har många likheter med de processer som i dag lyfts fram inom arkitektur, form och design. Konstnärer kan tillföra nya, oväntade synsätt i stadsutvecklingsprocesser, bidra till att kreativa processer skapas och öka utrymmet för innovativa lösningar. Konstnärlig kompetens har ett stort värde inte bara i utförandefasen, utan också i planeringsfaserna. Göteborgs Stads kommunfullmäktige beslutade 2013 att införa enprocentregeln. Syftet med enprocentregeln är att skapa ett stabilt och mer långsiktigt ekonomiskt utrymme för konsten i planeringen och byggandet av offentliga miljöer.

1.1.7 Fokus: Kreativa verksamheter

1.1.7.1 Utmaningar när staden utvecklas

En viktig del av att det ges bra förutsättningar och resurser för kreativa verksamheter är tillgängliga platser för produktion och visning.

Kulturförvaltningen har under flera år gjort olika typer av inventeringar och deltagit i forskningssamarbeten som har belyst villkoren i Göteborg, och hur kulturlivet har påverkats av pågående stadsutveckling.

Vad kulturförvaltningen kunnat se under senare år är att fria kulturutövares behov av produktionslokaler har släpat efter i stadsplaneringen. Anledningarna till detta är flera, och sammankopplade med att de behov som krävs för en långsiktig kulturproduktion, i många fall går på tvärs med de faktorer som styr utveckling av våra städer. Göteborg är inget undantag. Generellt handlar det om konstnärers behov av stora oömma lokaler med låga hyror i äldre bebyggelse, gärna med höga kulturmiljövärden. Göteborg kunde under lång tid tillgodose kulturutövarnas behov av lokaler i attraktiva lägen på grund av varvskrisen och industrins omställning. Men nu är staden inne i en annan era. Det senaste decenniets ekonomiskt drivna stadsomvandling har dels inneburit att en del av den bebyggelse som varit tillgänglig för kulturutövare har rivits. Dels har lokaler konverterats och renoverats för nya funktioner. Ofta klarar majoriteten av kulturutövare inte av att betala de marknadshyror som efterfrågas. Den uppgradering av fastighetsbeståndet som exploatörerna driver, inkluderar sällan billiga ateljéer.

Ett exempel på detta är Smedjegatan 4 och 5 i centrala Göteborg. Under mer än tre decennier växte här fram en mångfacetterad mix av kulturverksamhet bestående av ett 50-tal kulturaktörer och hantverkare på en ateljéyta som ungefär motsvarar dagens Konstepidemin. I samband med försäljning av fastigheterna avhystes alla hyresgäster. En kartläggning som kulturförvaltningen genomfört över var de tog vägen, visar att majoriteten inte hittade motsvarande lokaler i centrala Göteborg, utan flyttade hem till köksbordet. Kostnaden för ateljéhyra försvann, men det gjorde även det centrala läget, kontakten och samarbeten med ateljékolleger och det uppbyggda nätverket. Majoriteten av dem som inte flyttade till egen bostad, hamnade utanför Göteborgs kommun. De som fick tag i ateljéer i Göteborg hittade dessa i äldre redan etablerade områden. Exempel är Sockerbruket, ateljéverksamhet sedan 1970-talet, Taubehuset som räddades under 1960-talet samt Konstepidemin som togs över av konstnärer 1987. Ateljélägenheter i Guldheden och Biskopsgården som tillkom på 1950-talet fanns tillgängliga för två av dessa avhysta kulturutövare. Ateljélägenheterna är för övrigt ett av få exempel på när kulturpolitiken via stadsplaneringen möjliggjort för kulturutövare att ta plats i nybyggda områden.

Kartläggningen av vad som hände med hyresgästerna på Smedjegatan visar tydligt hur ett kulturkluster som byggts upp över decennier snabbt kan skingras. Om kulturarbetare tvingas lämna stadsmiljön är det en förlust som drabbar oss alla, eftersom ett levande kulturliv är en viktig faktor för att Göteborg ska kunna utvecklas till en hållbar stad.

1.2 Göteborgs nya översiktsplan

1.2.1 Enkäten som ett kunskapsunderlag för planeringen

Göteborgs Stad är just nu i slutskedet av arbetet att ta fram en ny översiktsplan. En översiktsplan är en vision om hur kommunens mark och vatten ska användas på lång sikt. Grundförutsättningen är att staden ska utvecklas på ett hållbart sätt.

För att nå dit vill Göteborgs Stad ta sig an de stora utmaningarna som staden står inför. En utmaning är att Göteborg växer med fler invånare, arbetsplatser och företag. Det är många som vill finnas här. En annan stor utmaning är att Göteborg är en delad stad. Det finns stora skillnader i livsvillkor i olika stadsdelar. Dessutom skiljer de stora trafiklederna och andra barriärer människor åt. En tredje utmaning är ett förändrat klimat som kommer att påverka Göteborg på flera sätt. Göteborg ska vara en hållbar stad, öppen för världen. Detta ska staden uppnå genom att planera för en nära, sammanhållen och robust stad. Det är utgångspunkten för den målbild som tagits fram inom översiktsplanen.

Kulturförvaltningen ser att kulturens värden kan bidra till den hållbara staden. Därför lyfts kunskap om kulturvärdena in i översiktsplanen på olika sätt. Kartenkäten var ett sätt för kulturförvaltningen att använda aktuell kunskap om förutsättningarna för kreativa verksamheter i Göteborg.

Slutsatser från enkäten har levererats både till arbetet med den övergripande översiktsplanen, och till arbetet med den fördjupade översiktsplanen för Centrala Göteborg, där kunskapen om de kreativa verksamheterna bidragit till en karaktärisering av olika stadsdelar.

2 Metod

2.1 Verktyg

2.1.1 Kulturdata på karta

2.1.1.1 Behovet av inventering på karta

För att kulturförvaltningen ska kunna bidra på ett bra sätt in i Göteborgs stadsutveckling, finns behov av att lyfta befintliga kulturvärden på karta. Kartskikt är ett av de viktigaste redskapen när staden planeras, för de olika kulturvärdena behöver olika sätt att använda kartor utvecklas. Genom att synliggöra kulturvärden för de tekniska förvaltningarna, möjliggörs också att värdena tas i beaktande i stadsplaneringen. Självklart finns också värden som inte går att förmedla på karta, där andra arbetssätt lämpar sig bättre.

2.1.1.2 Val av digitalt verktyg

I utvecklingsarbetet kring hur de kulturvärden som definierats kan synliggöras i kartlager, testades ett användarvänligt digitalt verktyg med enkla enkäter. Tanken var att det skulle vara en snabb och kort insats för verksamma inom kulturområdet att svara på enkäten, och att resultatet skulle ha en tydlighet och läsbarhet. Utifrån detta valdes verktyget Maptionnaire.

Via enkäten kunde respondenterna göra markeringar på en karta av var deras verksamheter ligger, ge fritextsvar om vilken typ av verksamhet som bedrivs, samt svara på ett antal flervalsfrågor som gav underlag till de statistikstaplar som redovisas i denna rapport.

För att i fortsättningen hålla kartan uppdaterad, är ett utvecklingsspår att använda den data som förvaltningen har genom sina olika verksamheter. Exempelvis skulle den data som årligen kommer in i ansökningar om kulturstöd också kunna visualiseras på karta.

2.2 Kommunikation

2.2.1 Spridning

Kanaler för utskick är väsentligt när det kommer till enkäter. Ett stöd från flera verksamheter inom kulturförvaltningen bidrog till utskick till kontakter och nätverk. Via sociala medier och e-post skickades information ut som uppmanade aktörer att svara på enkäten. Projektet har också varit beroende av att andra har spridit enkäten, som tjänstepersoner på andra förvaltningar och bolag, intresseorganisationer, föreningar och företrädare från kulturlivet, samt flera olika utbildningar på Göteborgs universitet och Chalmers.

Landningssidan låg på stadsmuseet.goteborg.se/stadsutveckling. Information om enkäten lyftes också på stadsutveckling.goteborg.se. Enkäten gick som fripassagerare i annan kommunikation till kulturlivet genom Kulturnatta. Kulturförvaltningens publika verksamheter har spridit enkäten på Facebook. Återkoppling har gjorts i samma kanaler till respondenterna, i och med att enkäten skickades ut en andra gång.

I resultatet är det märkbart att trots bred spridning har enkäten inte nått ut i alla områden i Göteborg. Exempelvis saknas många av de kulturföreningar som kulturförvaltningen har kännedom om, som finns i exempelvis Angered och Bergsjön. För att nå ut ännu mer hade insatser på plats och kart-workshops med inbjudna deltagare kunnat fördjupa bilden. Detta var dock svårt att genomföra i och med pandemin, men det är en lärdom inför fortsatt arbete.

3 Resultat

3.1 Kulturformer

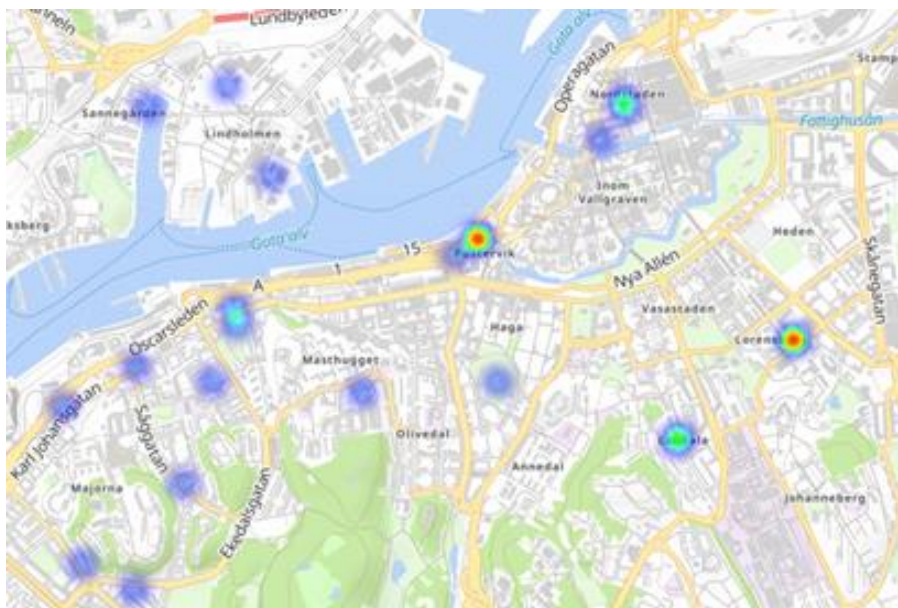
Här följer varje kulturforms lokalisering i Göteborg, en kort analys av kartorna samt en bedömning från enheten för kulturstöd om bilden stämmer med deras erfarenheter och överblick.

3.1.1 Litteratur

3.1.1.1 Från kartläggningen

54 respondenter har svarat att de främst är verksamma inom litteraturfältet.

Litteraturen är den kulturform i kartläggningen som är mest utspridd. Av naturliga skäl är det kanske den mest flexibla kulturutövningen, och flera har markerat ut platser eller caféer där de skriver snarare än egna lokaler. Det finns två huvudkluster i kartläggningen dock. Det ena finns kring Järntorget och Lagerhuset, med stor publicistisk verksamhet samt Göteborgs Litteraturhus, det andra vid Stadsbiblioteket. Helhetsbilden stämmer med enheten för kulturstöds kunskap om kulturlivet, med kompletteringen att Gathenhielska kulturreservatet är en plats för utveckling inom fältet.

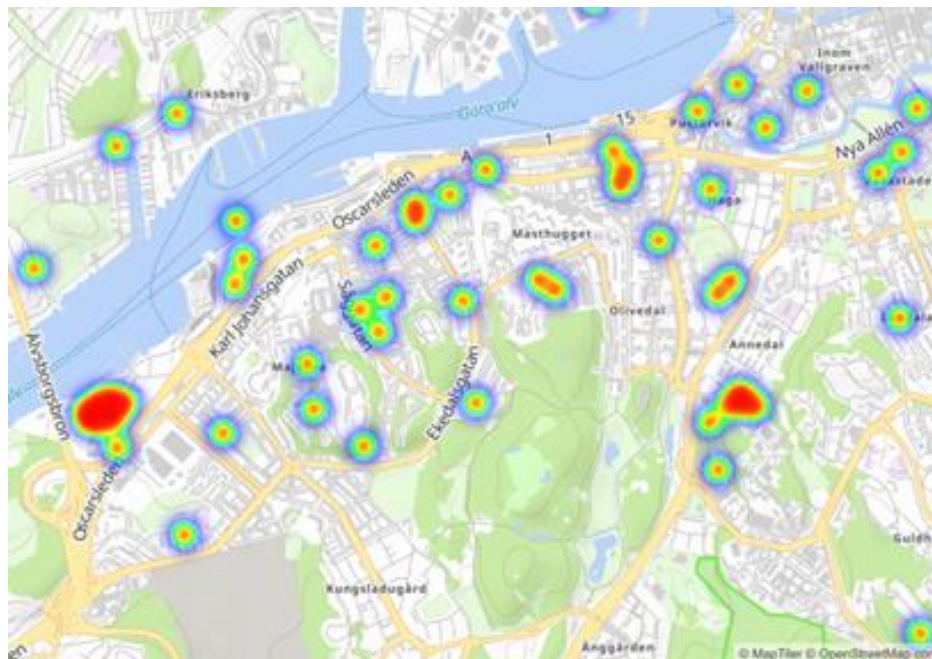
Karta som visar litteraturområdets kluster i Göteborg.

3.1.2 Bildkonst

3.1.2.1 Från kartläggningen

149 respondenter har svarat att de främst är verksamma inom bildkonst.

Kulturformen har många kluster i Göteborg, där de störta på kartan är Konstepidemin i Annedal och Konstnärernas Kollektivverkstad, KKV, i Klippan. Andra kluster finns runt Kustens hus, Långgatsområdet och Stigbergstorget. Helhetsbilden stämmer med enheten för kulturstöds kunskap om kulturlivet.

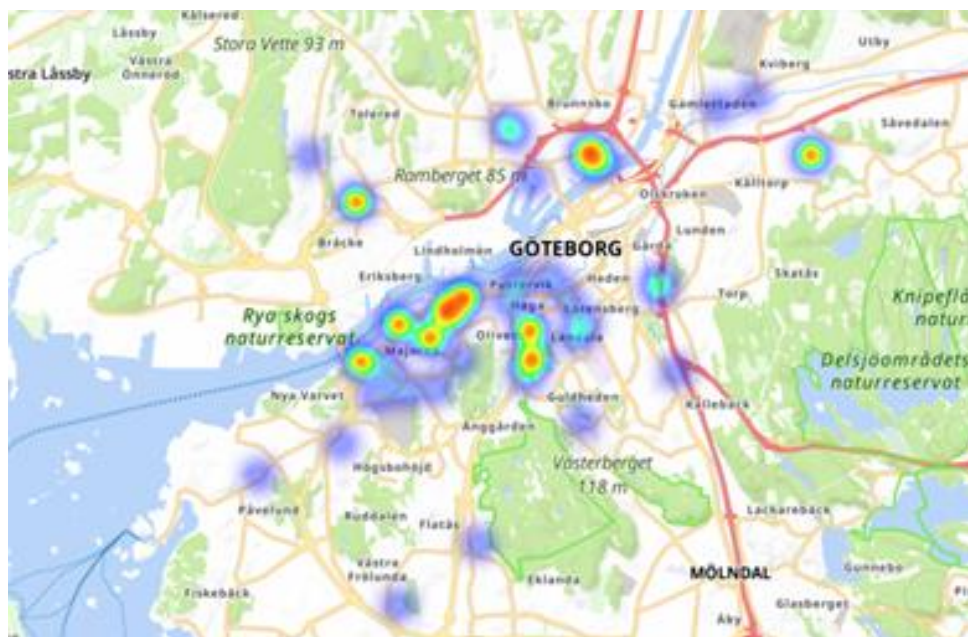
Karta som visar bildkonstens kluster i Göteborg.

3.1.3 Samtidskonst

3.1.3.1 Från kartläggningen

71 respondenter har svarat att de främst är verksamma inom samtidskonst.

Klustren överlappar delvis de som finns för bildkonst, men här tillkommer exempelvis Ringön, Backaplan, Olivedal, Gårda och Kålltorp. Helhetsbilden stämmer med enheten för kulturstöds kunskap om kulturlivet.

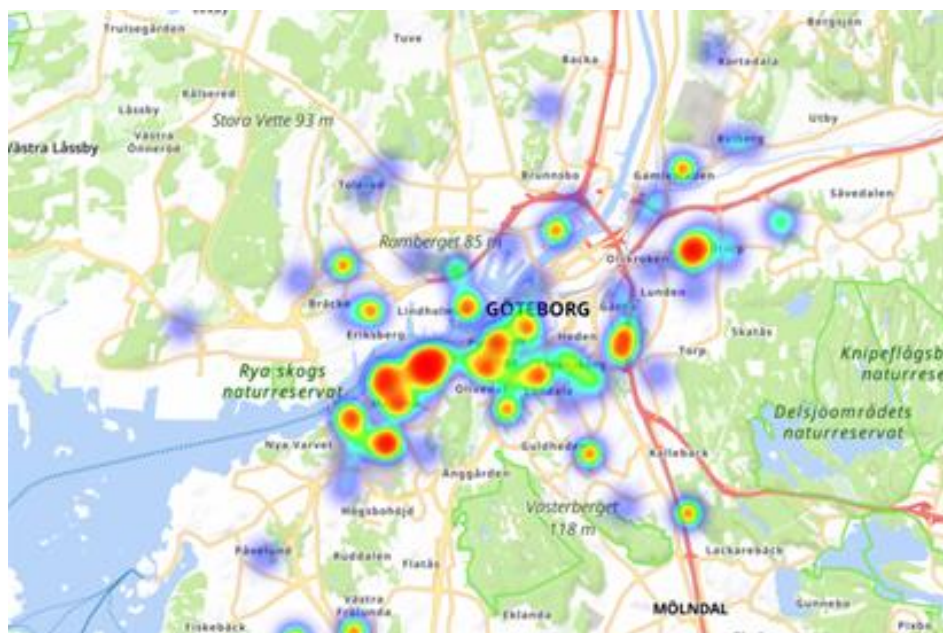

Karta som visar samtidskonstens kluster i Göteborg.

3.1.4 Musik

3.1.4.1 Från kartläggningen

167 respondenter har svarat att de främst är verksamma inom musik. Musikkivet i Göteborg har flera kluster, men det som står ut starkast på kartan är Musikens hus i Majorna och området runt Kåken och Fängelset i Kålltorp. En serie kluster sträcker sig hela vägen från Kungsladugård, över Järntorgsområdet med bland annat Pustervik, till Lorensberg. Gårda, Gamlestan, och Västra Frölunda kring kulturhuset, är också tydliga på kartan. Helhetsbilden stämmer med enheten för kulturstöds kunskap om kulturlivet, med kompletteringen att Kungstens industriområde, som har en blandning av små hantverkarfirmor och musik, konst och dans, blir mer och mer aktivt, samt även Högsbo industriområde. Sannolikt finns det också många musikutövare som inte är med på kartan, som är verksamma i exempelvis bostadsområden.

Kartan visar musikkivets kluster i Göteborg

3.1.5 Dans

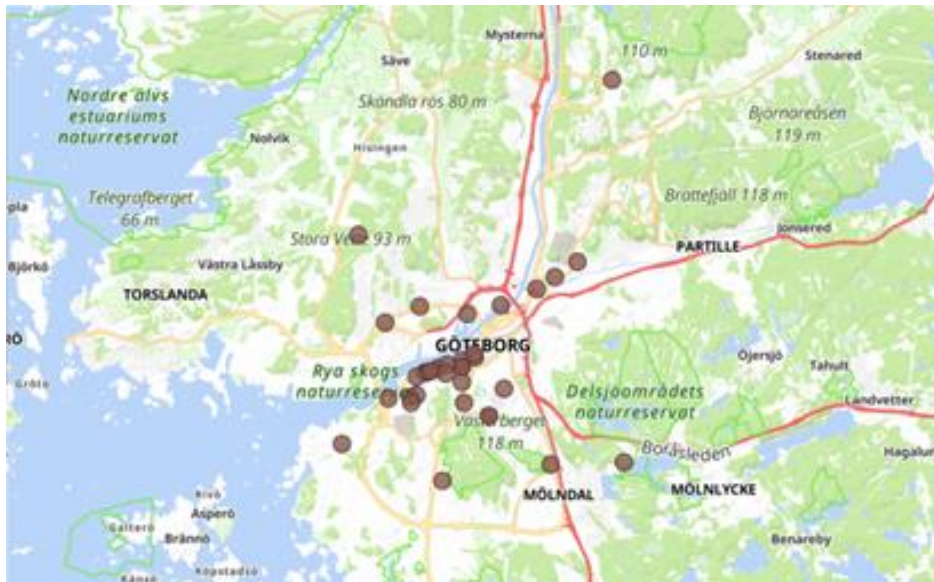
3.1.5.1 Från kartläggningen

41 respondenter har svarat att de främst är verksamma inom dans.

De flesta använder sin lokal för egen praktik, kursverksamhet med mera, antingen i egen lokal eller delad med annan verksamhet. Cirka en femtedel uppger att lokalen också används för publik verksamhet och ett fåtal har markerat samma lokal eller en annan lokal som används till kontor för producent.

Den högsta koncentrationen dansaktörer återfinns mellan Järntorget och Majorna, där bland andra danskompaniet Spinns lokaler, Skogen, Oceanen och Musikens hus är viktiga platser.

När det gäller dansen ser enheten för kulturstöd att kartan ger en bild av de verksamheter som är etablerade, och som främst är verksamma inom den samtida dansen och performancekonsten. Det som saknas är de urbana uttrycken som är verksamma i andra delar av staden och inte är lika organiserade. På sikt handlar det om vilka aktörer som erkänns och bereds plats.

Kartan visar dansens lokalisering i Göteborg

3.1.6 Teater

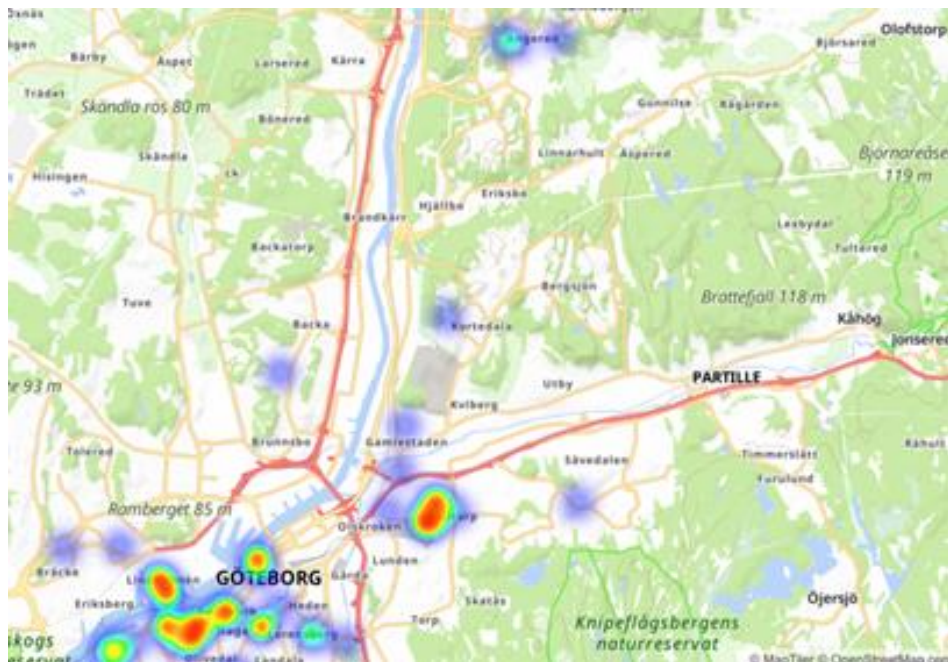
3.1.6.1 Från kartläggningen

62 respondenter har svarat att de främst är verksamma inom teater.

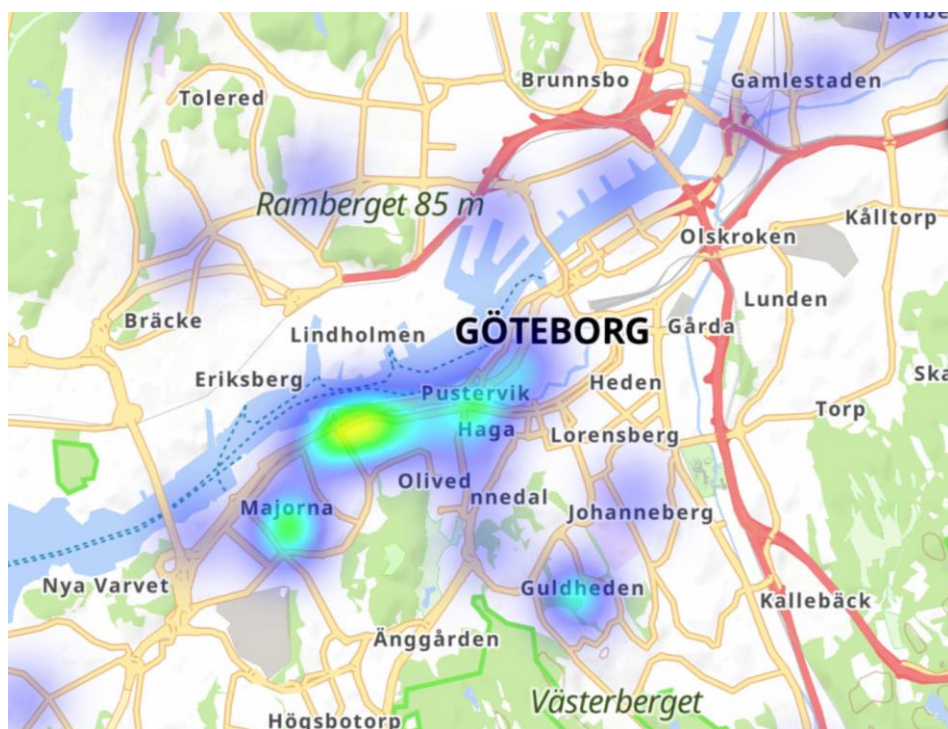
Liksom för aktörer inom dans är lokalen i första hand en plats för produktion men används i många fall också för att möta publik.

Teaterproduktion sker i många delar av staden, från Angered i norr till Askim i söder. I vissa fall rör det sig om lokaler som används av en enskild aktör, såsom en teatergrupp. I andra fall är det en plats som innefattar kulturproduktion av många slag, som Kåken i Kålltorp. De två tydligaste noderna är i centrala staden samt Majorna och Linné, det så kallade Teaterstråket.

Helhetsbilden stämmer med enheten för kulturstöds kunskap om kulturlivet, med kompletteringen att alltmer fri teater görs i Fiskehamnsområdet, bland annat Skjul46.

Kartan visar teaterlivets lokalisering i nordöstra Göteborg

Kartan visar teaterstråket från Majorna och Linné in till Järntorget

3.1.7 Film

3.1.7.1 Från kartläggningen

58 respondenter har svarat att de främst är verksamma inom filmfältet.

Filmproduktionen är i kartläggningen den kulturform som är mest geografiskt samlad, i framförallt två stora kluster på var sida älven. Det ena klustret är runt Gothenburg Film Studios på Lindholmen, och det andra vid Göteborg Film Festival vid Järntorget.

Var görs kulturen?

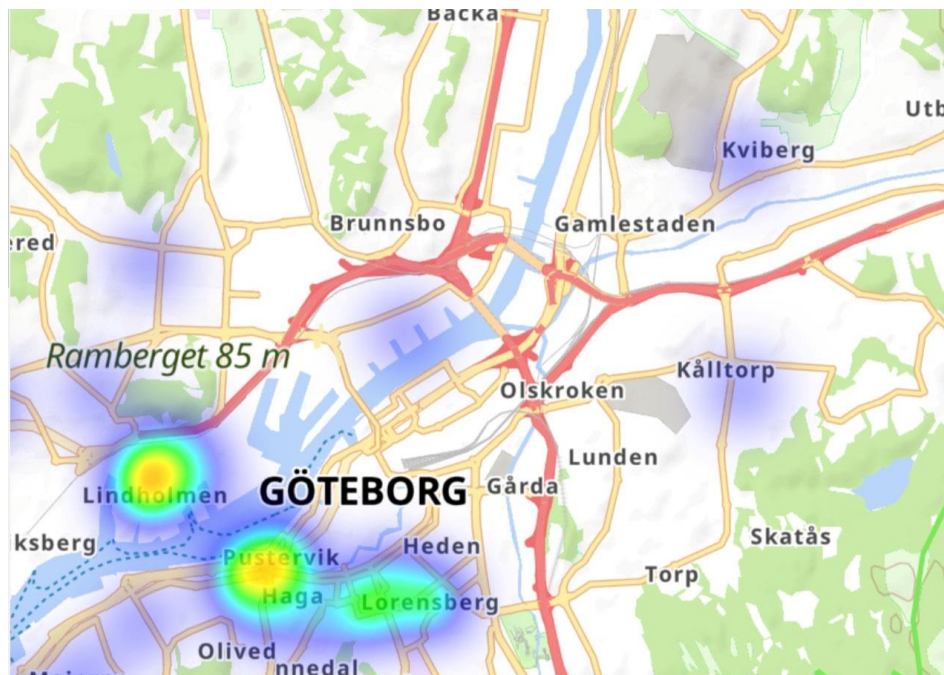
Kreativa verksamheters lokalisering i Göteborg

Enheten för kulturstöd menar att bilden stämmer bra när det gäller klusterbildning, med förtydligandet att klustret på Lindholmen är producerande/skapande och klustret vid Järntorget är arrangerande/visande.

I studiomiljön på Lindholmen finns sedan cirka femton år tillbaka den största ansamlingen av producenter och kreatörer av konstnärlig film i Göteborg. Klustret är även viktigt för stadsdelens dynamik, då dess kreativa miljö är betydelsefull för en mångsidig, diversifierad utveckling av hela Norra Älvstranden. Detta gör att det är betydelsefullt både för verksamheterna och stadsdelen att gentrifieringen inte tränger undan klustret. I närområdet finns också Aftonstjärnan, som är Göteborgs äldsta fortfarande verksamma biograf, Lindholmen Science Park, med bland annat Film och TV som ett av sina verksamhetsområden, samt en plattform för nya utvecklingsprojekt inom fältet rörlig bild. Dessutom har nya filmutbildningar etablerats i området på senare år, som YRGO:s manusutbildning.

I Järntorgsområdet finns förutom noden Göteborgs filmfestival, med festivalkontoret i Folkets hus tillsammans med paradbiografen Draken, också andra filmverksamheter. I Lagerhuset finns Medieverkstan, i Victoriahuset Hagabion, Folkets Bios huvudbiograf i Göteborg, och även Exilfilmsfestivalen. Vid Skanstorget hittar vi ytterligare en kvalitetsbiograf: Capitol. Vidgas perspektivet till Avenyområdet, som också är markerat på kartan, finns dessutom Bio Roy samt SF:s biografier Göta och Bergakungen. I närheten huserar filmutbildningarna vid HDK-Valand. Utöver detta finns ett antal filmproduktionsbolag samlade på Konstepidemin, samt i Kungshöjd där Film i Väst har sitt Göteborgskontor.

Viktigt att notera är att Angeredsbion och Frölundabion saknas på kartan.

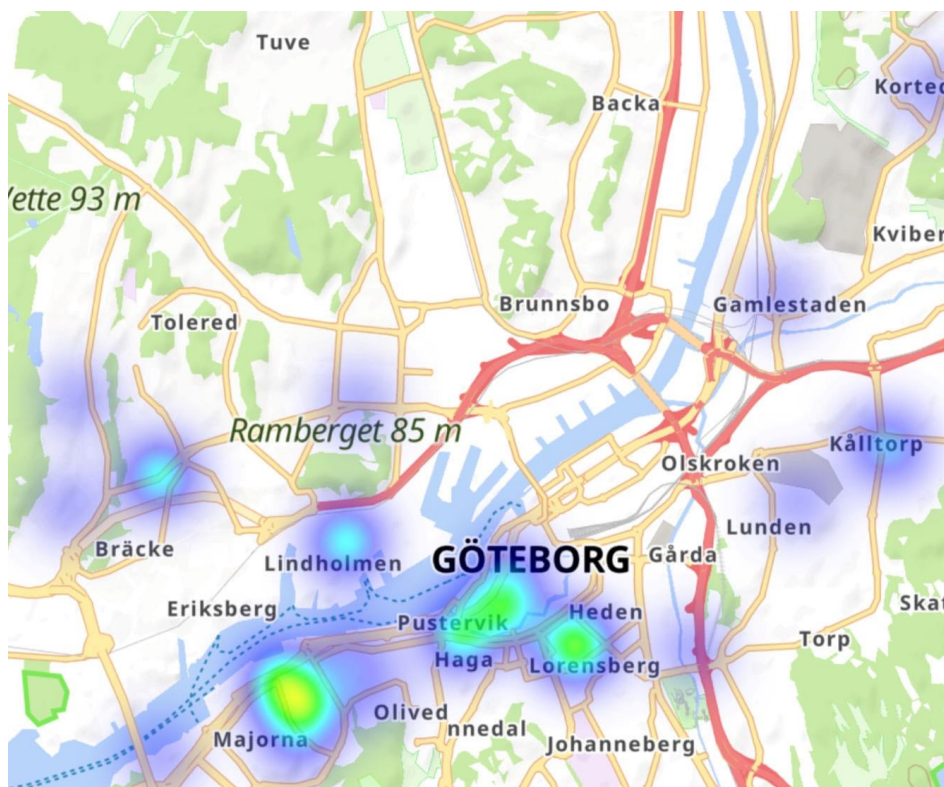
Kartan visar filmens kluster i Göteborg

3.1.8 Design

3.1.8.1 Från kartläggningen

36 respondenter har svarat att de främst är verksamma inom design. Kluster finns inom vallgraven, området runt Röhsska/HDK samt Majorna. Eftersom det är relativt få svarande så är kartan inte på något sätt heltäckande.

Då enheten för kulturstöd har relativt lite att göra med designområdet, finns inte en samlad bild av hur det ser ut geografiskt.

Kartan visar kluster över verksamma inom design.

3.1.9 Konsthantverk

3.1.9.1 Från kartläggningen

79 respondenter har svarat att de främst är verksamma inom konsthantverk. Lokalerna har en spridning över staden, men det finns också tydliga noder, exempelvis i Kungsladugård där lokaler på bottenvåningarna i bostadshusen bland annat har flera hantverksverksamheter.

Bilden stämmer bra utifrån enheten för kulturstöds erfarenheter, med kompletteringen att det konsthantverkstäta Majorna visserligen har passande arkitektur med lokaler i bottenplan, men att det också sammanfaller med invånarnas sociala, kulturella och ekonomiska status.

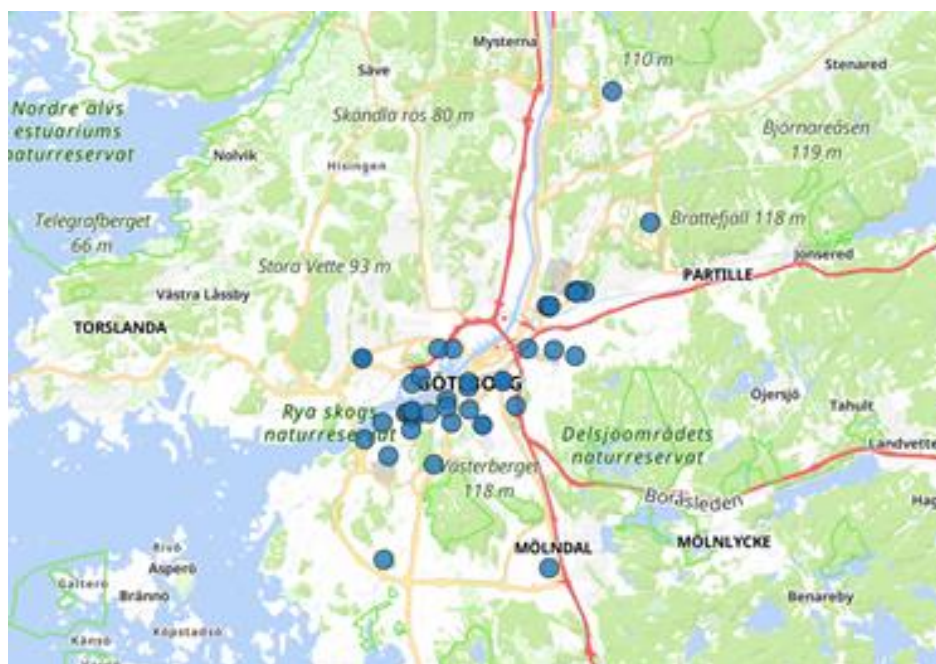

Kartan visar lokaler för konsthantverk.

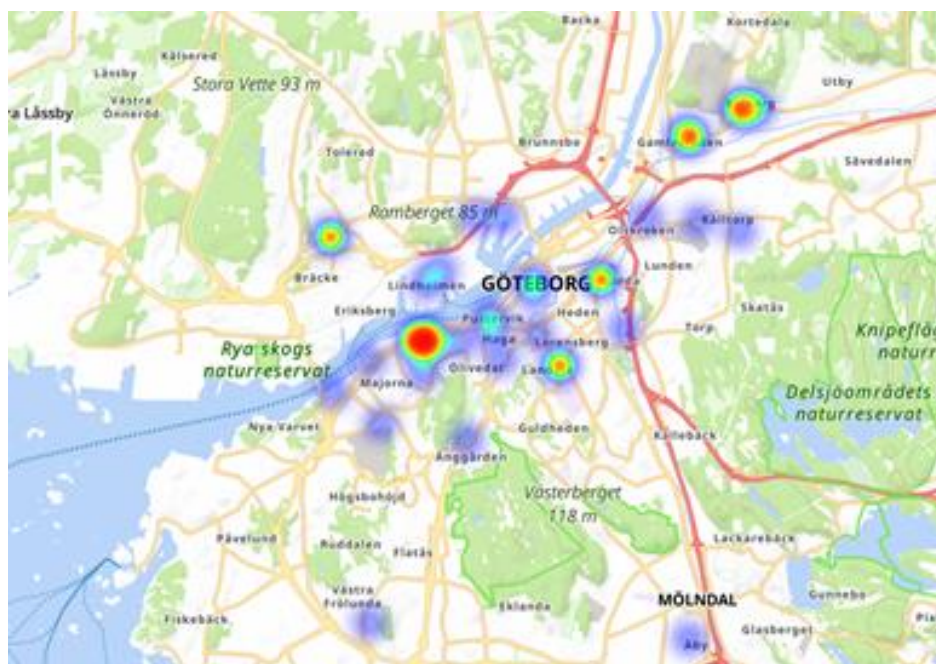
3.1.10 Kulturföreningar

3.1.10.1 Från kartläggningen

48 respondenter har svarat att de främst är verksamma inom en kulturförening. Kulturförvaltningen känner till att det finns många fler kulturföreningar än vad som fångats i kartläggningen, exempelvis i Bergsjön och Angered, vilket handlar om begränsningar i enkätens räckvidd. Därför blir kartbilden när det gäller kulturföreningarnas spridning missvisande. Det starkaste klustret i denna kartläggning finns runt Stigbergstorget, men även Gamlestan, Kviberg, Gårda, Landala och Bräcke visar mindre kluster på kartan.

Kartan visar var lokaler för kulturföreningar har markerats.

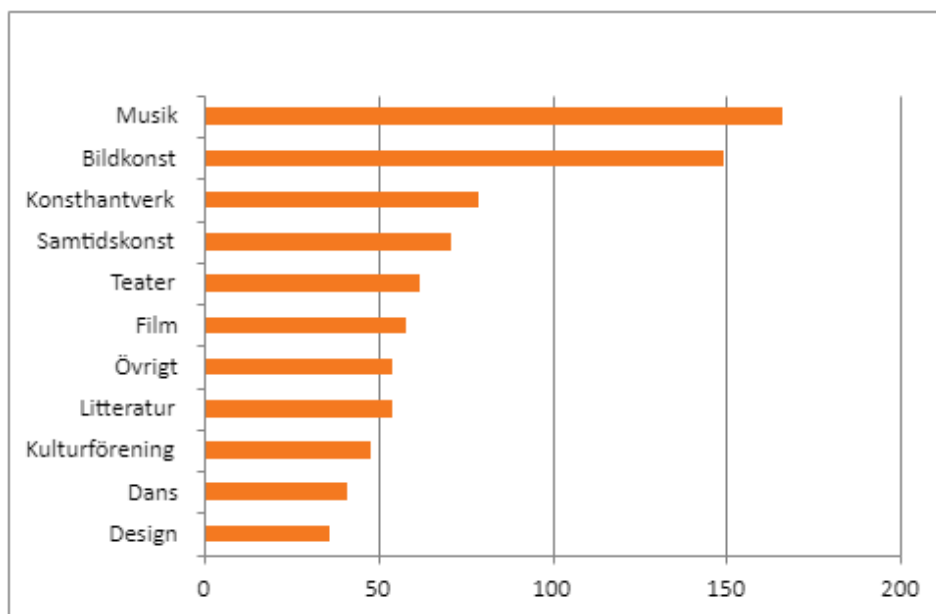

Kartan visar kluster för kulturföreningar och vilka områden som är starkast.

3.3 Statistik från enkäten

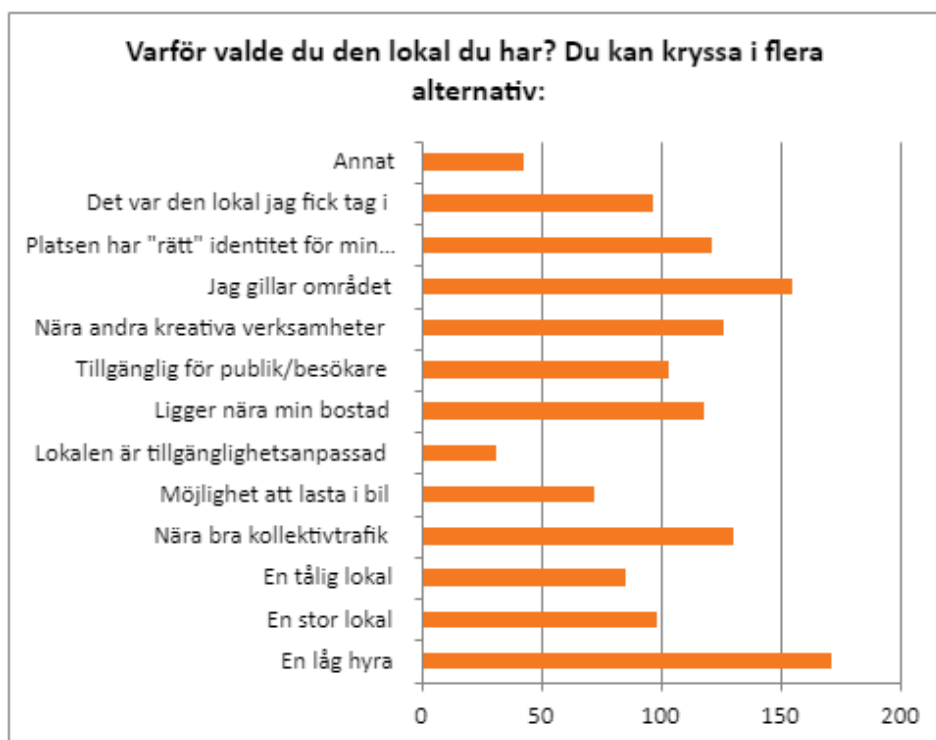
Enkäten innehöll förutom möjligheten att lägga in sin verksamhet på karta, ett antal flervalsfrågor. Statistikstaplarna som följer nedan är baserade på dessa.

På frågan om vilket kulturområde som respondenten är verksam i, svarade störst andel att de är verksamma inom musik och bildkonst.

Statistikstaplar över vilka kulturområden de svarande är verksamma i.

När det gäller frågan om varför man valde den lokal som man har, ligger svarsalternativet "Låg hyra" högst, följt av "Jag gillar området". Dessa två faktorer är alltså viktigare än egenskaper hos lokalen i sig, som storlek och tålighet. Hyresnivåns betydelse är en viktig fråga att lyfta i alla sammanhang när det gäller kulturlivets förutsättningar, eftersom den har en stor påverkan på möjligheten till återväxt inom Göteborgs kulturliv.

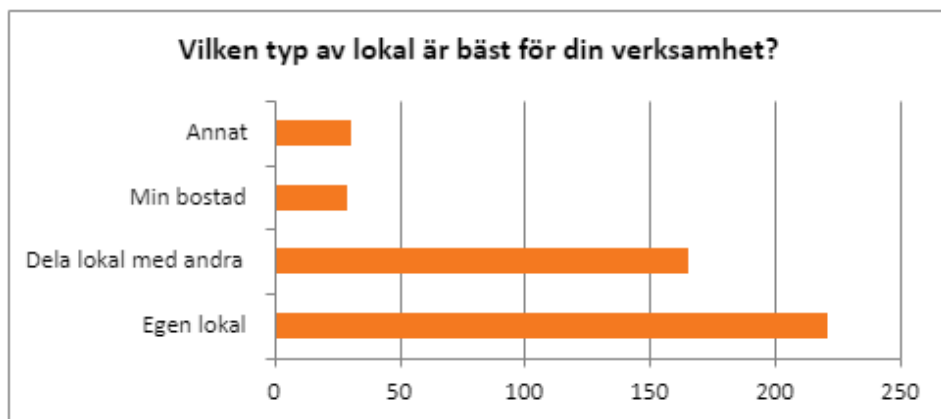

Statistikstaplar över anledningen till att välja den lokal som en har i nuläget.

I svarsstatistiken kring om man har egen lokal eller delar med andra, syns att flest personer av de svarande delar med andra, medan när de tillfrågas om önskat läge är det fler som skulle vilja ha en egen lokal. Det är också fler som är verksamma i sin bostad i dag än som egentligen skulle vilja vara det i det önskade läget.

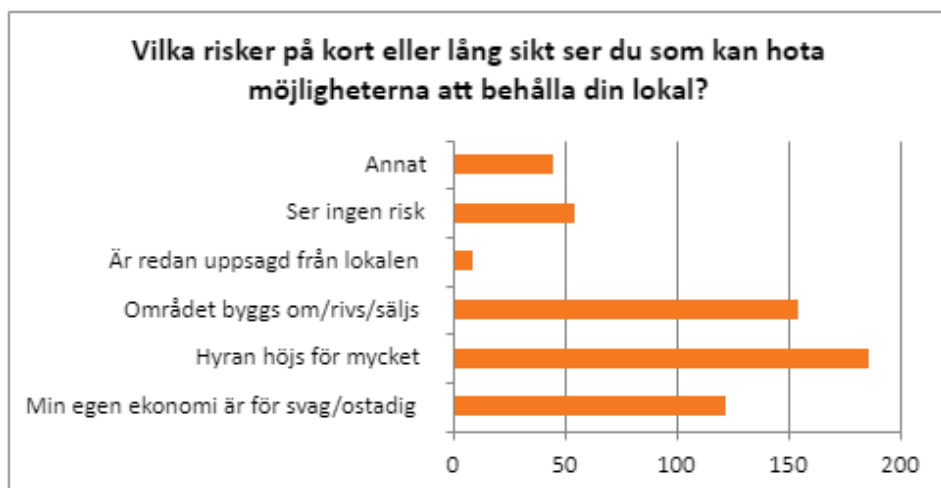

Statistikstaplar över vilken typ av lokal de svarande har.

Statistikstaplar över vilken lokal som skulle vara bäst för den egna verksamheten.

På enkätfrågan om risker, kommer hyresnivån upp igen som den viktigaste faktorn – en hyreshöjning är den största risken enligt de svarande.

Statistikstaplar över vilka potentiella hot mot möjligheten att behålla sin nuvarande lokal.

4 Slutsatser från kartläggningen och hur arbetet tas vidare

4.1 Slutsatser som har lyfts in i arbetet med översiktsplan för Göteborg

När resultatet från kartenkäten kom under hösten 2020 användes slutsatser från enkäten i arbetet med översiktsplan samt den fördjupade översiktsplanen för Centrala Göteborg. Här följer de slutsatser som lämnades till Stadsbyggnadskontoret.

4.1.1 Samspel värdefull kulturmiljö och kulturverksamheter

Det är tydligt att de platser där det finns större kluster för kulturlivet till stor del sammanfaller med värdefulla kulturmiljöer som ingår i Göteborgs Stads bevarandeprogram. Kulturmiljön i Sockerbruket, Majnabbe, Kviberg, Konstepidemin, Kåken och Lagerhuset utgör sådana exempel på stora oömma byggnader med höga kvaliteter och historiskt sett låga hyror, som ger bra förutsättningar för kulturlivet. Detta understryker behovet av gemensamma strategier för kulturmiljö och kulturliv då de ofta går hand i hand med varandra.

4.1.2 Samspel verkstadsindustri, småskaligt hantverk och kulturverksamheter

Några av kulturhubbarna går hand i hand med verkstadsindustri och hantverk i mindre skala. Det gäller både området kring Sockerbruket, Lindholmen och Ringön.

4.1.3 Betydelsen av kulturella ankare

Kartläggningen visar hur betydelsefullt olika typer av kulturella ”ankare” är för kulturlivets ekosystem. Musikens hus och Kåken är exempel på sådana ankare inom musikfältet som via sina resurser skapar spridning i ett kringland. Andra sådana exempel på ankare är Lagerhuset för litteraturen och KKV och Konstepidemin för konsten. Försvinner ankaret försvinner förutsättningarna för kulturlivet. Till exempel kan dessa ge förutsättningar för publik verksamhet, som är en viktig del av kedjan i kulturlivet.

4.1.4 Kulturstråk

Kartan visar inte enbart kluster, utan även stråk. Ett exempel är i Kungsladugård där lokaler i bottenvåningarna på bostadshusen tillsammans skapar stråk för bland annat konsthantverk, som påverkar hela stadsdelens identitet, och Gårda med smålokaler i bottenvåningarna i kombination med större samlade verksamhetshus. Andra exempel är teaterstråket från Klippan ned till Järntorget och galleristråket runt Kastellgatan. Om man zoomar ut och tittar på helheten bildar kulturverksamheternas lokalisering ett tydligt stråk eller snarare ett brett band längs med hela södra älvstranden mellan Älvsborgsbron och Hisingsbron. På Norra Älvstranden är bandet inte lika utsträckt, utan den tydligaste koncentrationen finns på Lindholmen.

4.1.5 Skillnaden mellan olika kulturformers klustring

I studien av de olika kulturformerna var för sig, finns tydliga skillnader utifrån kulturformens behov och förutsättningar. Tydligast kanske skillnaden blir mellan litteraturfältet, som är geografiskt spritt och med flera som jobbar hemifrån eller på caféer, och det mycket mer resurskrävande filmfältet. Inom filmen är det två mycket tydliga kluster, ett på Lindholmen kring Gothenburg Film Studios och ett andra kring Göteborgs filmfestival vid Järntorget. Samtidskonsten har ett av sina kluster på Ringön vilket kan ge uttryck för en kulturform som är rörlig och på plats där det händer. Teatern verkar vara den form som når ut mest geografiskt, med Angered och Frölunda som tydliga punkter. Bildkonsten och Musiken har flest respondenter i enkäten, och har i kartan en bred spridning i stora delar av Göteborg. Designen visar ett tydligt kluster i Vasastaden och dansen ett huvudstråk från Majorna ned till området kring Magasinsgatan, med utlöpare Gamlestan/Kviberg. Kulturföreningarna har i den här kartläggningen sina tydligaste kluster runt Gamlestan, Kviberg och Stigbergstorget.

4.1.6 Inspel till fördjupad översiktsplan Centrala Göteborg

I den fördjupade översiktsplanen för centrala Göteborg delas området in i Karaktärsområden. Därför gjordes en analys av kartenkäten utifrån dessa geografiska områden. Den följer här:

4.1.6.1 Karaktärsområde Västerut (Stigberget, Majorna, Kungsladugård)

Tillsammans med området runt Järntorget, Lindholmen och Konstepidemin, är detta Göteborgs kulturtätaste område.

Här ser vi tre väldigt tydliga kulturkluster. Längst västerut, Klippan/Sockerbruket/Röda Sten, där främst bildkonsten har ett centrum, men där även exempelvis konsthantverk, dans och teater återfinns. Konstnärernas Kollektivverkstad har genom åren utvecklat Sockerbruket, med gemensamma verkstäder, och publika arrangemang. Tillsammans med Röda Stens konsthall skapas en mycket tydlig prägel av området, och ett kulturkluster på hela staden-nivå. Det andra tydliga klustret är på båda sidorna Oscarsleden vid Majnabbe/Chapmans torg, med en blandning av olika kulturformer i flera olika byggnader. Det tredje tydliga klustret vi ser är runt Stigbergstorget med mängder av verksamheter där exempelvis Musikens hus som är en tydlig hubb för musiklivet kan nämnas.

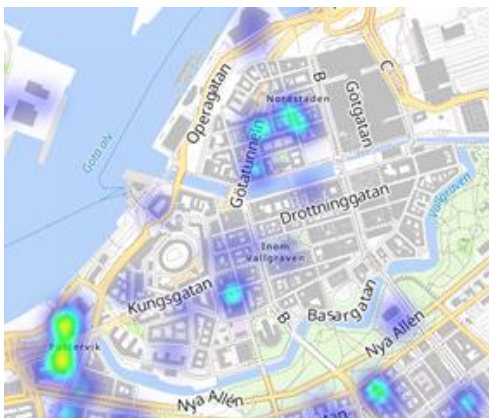
Förutom dessa tre kluster blir andra kulturstråk synliga, exempelvis teaterstråket från Sockerbruket till Järntorget, där bland annat Masthuggsterassens olika teaterverksamheter ingår. Kungsladugårds bottenvåningar i bostadshusen som är fyllda med konsthantverk men även andra kulturformer, och som bidrar till hur man rör sig i och upplever karaktären i området, är ett annat intressant mönster som blir synligt när man zoomar in i kartan.

4.1.6.2 Stenstaden (Linné, Vasastan, Lorensberg)

Konstepidemin med sina ateljéer, musikstudios och utställningslokaler är den tydligaste kulturnoden i området, som också är viktig på hela staden-nivå för Göteborgs kulturliv. Vid Föreningsgatan ser vi ett musikkluster, vid Järntorget (förutom tidigare nämnda verksamheter) ett danskluster. Området karaktäriseras annars av olika kulturstråk, och den tydliga gatustrukturen i stenstaden får en extra dimension av den höga kulturnärvaron. Exempel på detta är Kastellgatan med sitt galleristråk. Långgatorna, Haga Nygata och Haga Östergata, Storgatan och kvarteren intill avenyn är andra exempel.

4.1.6.3 Stadskärnan (inom Vallgraven)

Inom området finns tre kluster: ett i området runt Kronhusgatan/Torggatan, ett andra runt Magasinsgatan/Vallgatan och ett tredje, och det största, finns i husen runt Järntorget. I det första klustret är konsthantverk en viktig del, i det andra design och musik.

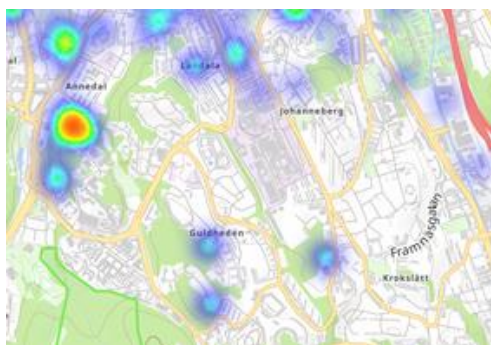
Klustret vid Järntorget, i Lagerhuset, Draken/Folkets hus och Pustervik är viktigt inte bara för närområdet utan för hela kulturgöteborg. Här finns en av två stora filmhubbar (den andra ligger på Lindholmen) med Göteborgs filmfestival som nav. I Lagerhuset finns en av Göteborgs litteraturnoder med Litteraturhuset och Tidskriftsverkstan, men även utbildningar som Kulturverkstan och Frilagret (kulturhus för unga). Folkteatern och Pusterviks scener ligger också här för att nämna några av alla kulturverksamheter. Kulturlivet har här en stark påverkan på områdets karaktär och gör det till den entré till kulturgöteborg som det är idag.

4.1.6.4 Längs Mölndalsån (Stampen, Gårda, Heden och Krokslätt)

Gårdas karaktär präglas av två musikkuster, ett i Brewhouse och ett i Gårdaskolan. Området har också flertalet ateljéer och konstgallerier, både i Gårdaskolan och i lokaler på bottenplan i bostadshusen. I Mariagården som också syns på kartan finns ungdomsverksamhet. Gårdas blandning av äldre industribyggnader, institutioner och arbetarbostäder har gett en varierad karaktär på kulturlivet, från relativt etablerat till alternativt. Längre söderut mellan Liseberg och Peab finns ett äldre boktryckeri, ett spår av områdets historia av hantverkskunnande och småindustri.

4.1.6.5 Övre bergen i söder (Landala, Johanneberg, Guldheden och Krokslätt)

Den tydligaste noden på kartan är Konstepidemin, beskriven under Stenstaden. Jämfört med stenstaden är detta i övrigt ett relativt kulturglest område, vilket hänger ihop med stadsbyggnadsstrukturen och att detta främst är planerat som bostadsområden. Intressant historiskt är att Guldheden när det planerades tänktes som ett framtida kulturcentrum i Göteborg, med dåvarande Valands konstkola som center och med ateljélägenheter för yrkesverksamma konstnärer bland bostadshusen, samt stor närvaro av konstgestaltning när torgen byggdes. Någon hubb för kulturlivet i Göteborg har Guldheden inte blivit, och hade nog aldrig stadsbyggnadsmässiga förutsättningar att bli, men KV konstkola finns här i Valands äldre lokaler, och ateljélägenheterna finns kvar.

4.1.6.7 Älvrummet (Det flacka älvrummet och skärgårdslandskapet).

På norra sidan älven ser vi två tydliga kulturkluster: Lindholmen och Ringön.

På kartan över Lindholmen ser vi tydligt en av Göteborgs två stora filmhubbar i och med den omfattande verksamheten i Gothenburg Film Studios, (den andra ligger vid Järntorget). Men här finns även musik, teater, design och ateljéer. Lindholmen har studerats i tidigare utredningar på kulturförvaltningen. Där framkommer att betydelsen av billiga lokaler efter hamnverksamhet och tidigare verkstadsindustri bidrar till inspirerande miljöer för kreativa processer i oömma utrymmen med låg hyra. Lägg till värden som läget nära vattnet, Rambergets kontinuitet och inte minst älvjuset som förändras med årstid och väder. Sammantaget bidrar den gamla varvsmiljön till en plats att växa och ta form i. Något som är mycket lockande för konstnärer och andra kulturutövare vilket kartan visar.

På Ringön ser vi en övervikt av samtidskonst, men även musik, film, litteratur och bildkonst. Området är det senast tillkomna på Göteborgs kulturkarta inom Centrala Göteborg och drar kanske också därför till sig samtidskonstens gränsöverskridande verksamheter.

4.2 Enkäten i relation till kulturprogrammets tre perspektiv

Nedan följer målsättningar inom de tre perspektiven i Göteborgs Stads kulturprogram; konstpolitik, kulturpolitik och kulturplanering. Kursiverade är de områden som föreliggande rapport främst svarar mot.

Konstpolitikens mål är att skapa goda och hållbara villkor för konsten och konstnärerna

Syfte

- Hävda konstens integritet, oberoende och egenvärde
- Främja konstnärlig yttrandefrihet och kvalitet

Strategiska framtidsfrågor

- *Stärka infrastrukturen – det vill säga konstens och konstnärernas tillgång till mötesplatser, offentliga arenor, lokaler och institutioner*
- Utöka lokalt samarbete

Kulturpolitikens mål är att främja delaktighet, interkulturell dialog och människors lust och motivation att ta del av och utöva kultur.

Syfte

- Öka den sociala sammanhållningen
- *Skydda, vårda och utveckla kulturarvet, men även göra det möjligt att uppleva det*

Strategiska framtidsfrågor

- Utveckla och förnya mötesplatser för kulturen
- Utveckla kulturella nätverk
- Göra kulturen mer tillgänglig
- Ge stöd till kulturella och kreativa företag och utövare

Kulturplaneringens mål är att skapa en attraktiv livsmiljö i staden

Syfte

- *Göra stadens karaktär och historia tydlig för boende och besökare*
- *Skapa goda förutsättningar för hållbar utveckling*

Strategiska framtidsfrågor

- Göra kulturplanering till en del av planprocessen så att kulturen är integrerad i stadsutvecklingen
- Utveckla och skapa förutsättningar för permanenta, tillfälliga och spontana mötesplatser och knutpunkter för både kultur och umgänge
- Göra det lättare för människor att leva och röra sig i staden

Göteborgs Stad aktiverar kulturprogrammet på olika sätt. En stadengemensam handlingsplan är under framtagande och planeras gälla för 2022–2026. Syftet med handlingsplanen är att sprida ansvar och delaktighet bland förvaltningar och bolag för att kulturen ska vara en möjliggörare i arbetet med en mer jämlik och attraktiv stad.

Ett stärkt faktaunderlag kan bidra till att följa utvecklingen över tid och möjliggöra väsentliga insatser för att värna, främja och utveckla kulturen i Göteborg. Att lägga samman fakta med andra fakta för möjlighet till bredare analyser och tolkningar av samhälls- och stadsutveckling är något som efterfrågas alltmer. Behovet finns internt inom kulturförvaltningen, men också i andra förvaltningar och bolag inom Göteborgs Stad. Även representanter inom arbetet med Göteborgs Stads plan för barn- och ungekultur, Göteborgs Stads Näringslivsstrategiska program och Göteborgs Stads program för en jämlik stad vittnar om detta.

Denna rapport är alltså en del av ett större arbete att steg för steg bygga upp relevanta kunskapsunderlag som belyser och hävdar den viktiga roll Göteborgs kulturvärden spelar i stadens utveckling.

Kulturförvaltningen

Norra Hamngatan 8, 411 14 Göteborg

Telefon, växel: 031-365 00 00

E-post: kultur@kultur.goteborg.se